Ч. І. Львів, пятниця дня 14. (1.) січня 1910. Річник XIV.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:
з Австриї:
на цілий рік . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . 5 кор.
на місяць . . . 1·70 кор.
За границею:
на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 долярів. або 12 рублїв: з висилкою двічи в тижни $5^{1}/_{2}$ доляра. або 10 рублів: з висилкою що суботи $4^{1}/_{2}$ доляра, або 9 рублїв.
Поодиноке число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановых псальмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня крім неділь руских сьвят о $5^{1}/_{2}$ год. по полудни.
Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« при ул. Оссолїньских ч. 11. партер (фронт від ул. Тихої). Експедиция місцева в Агенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лише на попередне застережене.—
Рекламациї неопечатані є вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в „Надіславім“ 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

З новим роком!

(+) З нинїшним днем починаємо чотирнайцятий рік нашої працї з повною вірою в побіду християньскої правди і науки, і християньского сьвітогляду і нашої народної ідеї, з вірою в невмиручу силу українсько-руского народу і з надією на красшу єго будучину. В сїй важкій і ненастанній працї будемо й на дальше прямувати дотеперішним шляхом, придержувати ся тих засад і народних ідеалів, які виписані на народнім українсько-рускім прапорі. Тимто не будемо широко розвивати сеї проґрами, котрої виразом стоїть наша дотеперішна праця і наші хоч незначні, а всеж таки важні успіхи.

Однак мимо то не зашкодить пригадати ті основи і підвалини, на яких на наш погляд може і повинна опирати ся всяка народна робота, всї наші змаганя, вся орґанізация Страшна розтич посеред рускої суспільности і то не тілько вже посеред інтелїґенциї, але й посеред широких верств народних, небувало давнійшими часами засліплене і безмежна загорілість, що мають бути ніби то виявою руского патриотизму і народолюбія, крайна ненависть і завидь, яка викликує щораз більший розстрій і розлад серед нашої суспільности — все те стає наглядним доказом, як далеко відбила ся наша суспільність від тих величних засад проповідуваних Божественним Спасителем Все те вказує на конечну потребу новернути на сей правдивий шлях, оперти всї наші змаганя национально-полїтичні, культурні і народогосподарскі на основах християньских, щоби в кождій нашій роботї провідною була християньска ідея. Досить вказати на незвичайні успіхи всїх орґанізаций на християньских основах посеред Чехів, хоч они так недавно введені в житє, а ще більше посеред німецкого народу. І наш нарід може відродити ся, може двигнути ся із свого занепаду, видобути ся з розстрою і розладу лише на християньских основах. Сїй роботї бажаємо після найліпших сил і найліпшої волї служити і пособляти і взиваємо до участи в тих змаганях нашу суспільність а до помочи всїх наших прихильників.

Оперши ся на християньских основах в усїх наших народних змаганях, зможемо стояти сильно і безпечно і поборемо всякі супротивности, які грозять нашому народному єствованю і розвиткови, поборемо всї крайні живла, котрі вносять розлад і розстрій в нашу суспільність, підкопують сьвяту Церков і віру в народї, поборемо і тих, що настають на нашу народну честь і раді би нашому народови видерти насильством, лестию і ложию єго рідну мову і імя наше.

Тимто ми стояли з нашим народним прапором в руцї рішучо проти всяких консолїдаций з усякими обєдинительно-москвофільскими і социялїстичними живлами, а досьвід кільканайцяти останних лїт поучує наглядно, що наша рішуча боротьба проти всїх таких консолїдацийних змагань була зовсїм оправдана і що сї змаганя завели нашу народну руску полїтику на бездорожа, та причинили ся вельми до безплодности наших полїтично-национальних, культурних і народогосподарских змагань, а замісць, як заманювано ся, скріпити і зєдинити руский народний орґанізм, довели до теперішнього розстрою і розладу, таударемнювали осягнене оправданих і найконечнійших наших народних потреб і домагань. І длятого в будучині хочемо держати ся нашого дотеперішнього рішучо-народного шляху.

Взаємини межинародні польско-рускі заострили ся до небувалих доси розмірів, завзята боротьба кипить по обидвох сторонах супротивних, зуживає найкрасші сили і спиняє правильний розвиток нашого народу яко слабшого. Будемо і дальше стояти за повною рівноправностю нашого народу, добивати ся признаня належних нам прав, заспокоєня наших культурних і национальних потреб, однак стоїмо і стояти будемо на тім становищі, що не революцийною але еволюцийною дорогою дібємо ся названої мети, а не уступаючи нічого з своїх засад, змагати мемо до прояснення сих відносин, так щоб і верховодяча тут народність польска приневолена була зрозуміти, що й в єї інтересї є признати Русинам рівноправність і залишити межинародну боротьбу.

На останку звертаємо ся до всїх наших прихильників і помічників з подякою за дотеперішне піддержуванє наших змагань і з уклінною просьбою також в буду-

Ізидор Воробкевич.

(З нагоди виданя єго поезий).

Предки І. Воробкевича зайшли на Буковину з Литви. Називали ся Скульскі Млака де Оробко. Дїд Ізидора, Михайло, протопопа у Кіцмани, перемінив се Оробко на Воробкевич. Бабка, Параскева, була також із сьвященичого роду, Яновичів.

Батько Ізидора, Іван, був професором і катехитом при ґімназиї у Чернівцях, жонатий з Румункою, Єлисаветою Корлацан, дочкою протопопи з волоского Кимпонунґа. Обоє померли дуже молодо: мати 1839. у 24-ім роцї житя, а батько 1845. у 33-ім роцї житя. По них лишило ся троє сиріт: Ізидор, Григорій (Наум Шрам) і Апольонія (пізнійше замужна Грабович).

Ізидор Воробкевич родив ся 5. мая 1836 в Чернівцях. Тут кінчив і всї школи, ґімназию і богословіє. У вільний від науки час перебував у свого дїда в Кіцмани або у родини матери в Дорні і Пожоритї, гнїздї румунщини. Тому знав крім німецкої мови, і руску і волоску. Але свою бабку Параскеву величав І. В. завсїгди, як особу, що найбільше займала ся внуками-сиротами і виховала їх на Русинів. У школах І. В. не вчив ся рускої мови, тілько дїд навчив єго читати і писати на псалтирі і часословї. Зрештою прихильність до рідного народу виробила ся у него ще в ґімназиї та на богословію на основі народних пісень, котрі сам дуже любив і збирав, і творів М. Шашкевича, Т. Падури, Мик. Устияновича, А. Могильницкого, і історії України Енґеля та впливу з Галичини.

Скінчивши богословіє в р. 1860, І. В. оженив ся 1861 з Леонтиною, дочкою директора школи в Серетї, Григорія Бендевского, висьвятив ся і став сьвящеником у Давиденах, де пробув чотири роки, а потім у Рускій Молдавицї в горах межи Гуцулами до 30. падолиста 1867 р., коли став учителем співу і музики на богословскім факультетї в Чернівцях. Сї лїта (1861—1867), коли І. В. жив на селї, то був час зросту єго таланту, национальної сьвідомости і дуже пильної працї на лїтературнім полї. Стояв тодї під впливом Галичини, спершу Б. Дідицкого, котрий єго перші поезиї напечатав у „Галичанинї“ 1863 р., а потім братів Барвіньских, Олександра і Осипа, та львівскої „громади“ молодежи. Свої поезиї й оповіданя печатав тодї у львівских виданях.

Р. 1868-ого вчив ся у Відни музики, здав іспит з неї, на основі того дістав сталу посаду учителя музики і співу (пізнїйше, як засновано 1875 унїверситет в Чернівцях, дістав титул і характер професора теольоґії) і з того часу аж до 1875 р. займав ся більше музикою, як лїтературою, укладав композициї для церкви, яких було дуже потрібно, учебники сьпіву і збірники пісень для народних шкіл та оперетки, якими почав свою працю для галицкого народного театру. Р. 1874 в серпни був І. В. у Києві. На нїм, що він перші лїта своєї дїяльности прожив у романтичнім часї козакофільства, зробив сей 12-дневий побут на Українї велике враженє. Натомість житє у Чернівцях, де товариство „Руска Бесїда“ (1869—1884) в руках москвофілів було вороже національній лїтературі, разом з домашними злиднями і слабостями у родинї і великою працею у школах, прибивало дуже духа І. В-а, — найблизше окруженє не вміло єго нї оцїнити, нї заохотити.

Єго дальше житє не богате на цїкавішій подїї. Тодї, коли вже і в Чернівцях склала ся (1884) громада своїх людий, котрі й пошанували І. В-а ювилеєм (1887), він уже був знеохочений до громадяньского житя, найбільше з тої причини, що зазнав розчаровань у зносинах з народним театром. Від 1872 р. він писав для него оперетки та народні штуки, у свій час знані у цїлій Галичинї, але необережні, а часто й несправедливі критики, а до того крайно легкодушне обходженє з єго рукописями відобрали єму охоту до дальшої лїтературної працї, що забирала єму богато часу, а давала дуже мало материяльних доходів. Але він хоч уже менше печатав свої лїтературні писаня, не покинув працї, редаґував кільканайцять років руский відділ у церковній часописи Candela, видав два томи своїх проповідий, а притім далї писав драми та оповіданя. Роки 1880—1895 то був тяжкий час для сьвящеників-Русинів на Буковинї, бо на митрополичім престолї сидів лютий румунїзатор, Сильвестер Морар-Андрієвич, котрий і І. Воробкевичеви давав відчувати свою тяжку руку, але наш поет не був з тих, щоби піддати ся, так як инші, — він працював далї для свого народу мимо всяких перешкід та житевих невзгодин. Він мав троє дїтий: син Евген, також сьвященик, повдовів до року (він помер 1908); другий син Володимир, дуже спосібний музик, хорував довгі лїта і, скінчивши права, помер 1898 р.; тілько донька Віктория зазнала красшої долї (вона замужна за п. Симиґиновичем, теперішнїм директором виділу кравого у Чернівцях). Коли по Андрієвичу настав митрополит Чуперкович, Во-

чині подавати поміч в нашій роботї, бо лише зединеними силами дійдемо до мети наших змагань.

Полїтичний огляд.

Австро-Угорщина.

Ґр. Куен-Гедерварі іменований мінїстром-предсїдником угорского кабінету, котрого утворенє поручив єму цїсар. Вважають єго »найлїпшим технїком виборчим« на Угорщинї і тому сподївають ся, що колиб не повело ся єму утворити дуалїстичної більшости, розвяже сойм і переведе вибори, як би треба, другий і третий раз. Він є прихильником загального і рівного права виборчого, хоч не в таких розмірах, як се подає начерк Крiштофого. Новий кабінет, як звіщають деякі дневники, має бути утворений імовірно перед 14-им січня а також сойм має бути перед тим речинцем розвязаний, щоби впровадити в житє дорогою мінїстерского розпорядку договор з Румунією, до чого монарх зобовязав ся супроти румуньского короля.

Тимчасом з иншої сторони запевняють, що доперва в недїлю буде готовий склад нового кабінету, котрий ґр. Куен-Гедерварі предложить цїсареви в понедїлок до заіменованя. Мінїстер предсїдник обійме ще теку внутр. справ, мінїстром скарбу стане др. Люкач, мінїстром торговлї Гіронїмі. Що до обсади инших тек нема ще вістий. Замітно однак, що ґр. Тісса буде піддержувати змаганя ґр. Куена Гедерварого і тому може він числити на добрі успіхи.

Галицкий сойм.

58. засїданє в середу дн. 12. січня 1910. розпочало ся буджетовою розправою, в котрій перше слово проти забрав заступник голови укр. клюбу др. Кость Левицкий і зараз з початку зазначив, що буде старим парляментарним звичаєм обговорювати не тільки фінансову сторону буджету, але й суспільні та політичні відносини в краю. Представники україньско-руского народа мають дїло з двома чинниками, що правлять в краю; з соймовою більшостию та з полїтичною адмінїстрациєю. В краю нагромадило ся багато пального материялу, може навіть без потреби. Відносини між обома народами сильно напружені. Треба тепер застановити ся, чи шляхи обох народів уже розійшли ся, чи можливий ще похід поруч себе рівнобіжними дорогами.

Буджет мав бути ухвалений ще в осени, але ударемнила обструкция руских послів. Ми з тим не таїмо ся, анї тим не хвалимо ся — се був крок розпуки. Вже тодї рускі посли доказали, що сойм то поле прямо неможливе до полагоди польско-руских спорів. Але голова польского кола запевняв в парляментї, що в галицкім соймі не було рускої обструкциї. Се не є дорога до полагоди польско-руской справи. Підчас розправи над поправкою краєвих фінансів представив бесїдник домаганя руского народа; відозвали ся голоси з польского табора, що більшість хоче поважно застановити ся над тими домаганями. Але минуло тілько часу — а наш нарід не отримав відповіди.

Перейшовши до фінансової сторони буджету, вказав бесїдник на те, що недобір виносить сего року 13 мілїонів 700 000 кор. Буджетова комісия вже навіть не намагає ся глядїти виходу з такого положеня, тільки жде спасеня від центрального правительства. Однак держава покриє найбільше половину того великого недобору. Видно се хочби з відповіди, яку дістав ґр. Пінїньский на своє домаганє в палатї панів, щоби стяганий з Галичини висший дохід з горівки повернено в цїлости краєви. Єму відповіли, що на се не згодить ся нїяке правительство, нїяке сторонництво. Якже покрити тих 7 міл. недобору? Краєві додатки стоять уже на найвисшій точцї. З пропінациї витягнено, що тільки можна було витягнути, промислу нема. Одиноким способом є ощадність в буджетї. Тимчасом н. пр. під рубрикою „добродїйність“ є позициї такі: субвенциї на будови костелів, на удержанє історичних польских памятників, на будову дешевих помешкань, на б. польских повстанцїв і т. д. Зі суми 118.000 корон призначеної на таку добродїйність пішла на рускі цїли одна сота частина! (Оклики на лавах руских послів: Так виглядає польска справедливість).

В рубрицї V. є видатки на „просьвіту і штуку“. Займу ся передусїм народними школами. В народних школах цїлої Галичини одинока річ, якої вчать, то польска мова і польска істория. Дїтий руского народа силують учити ся чужої їм мови, чисто руских шкіл взагалї нема не тільно для найповажнїйших руских меншостий, але й для більшостий, коли для польских навіть кількох дїтий є сейчас окрема школа. Від многих лїт домагаємо ся в сїй палатї катастру шкільництва, щоби ми бодай знали, як виглядає чисельно се шкільництво. В Перемишлї нема руської школи для 900 руских дїтий. А у Львові де живе 30.000 Русинів, є всего на всего одна руска школа, котра до сего року була спільна для хлопцїв і дївчат. Сего року її роздїлено, але як?! Три дївочі кляси перенесено до польскої школи і рускі дїти не можуть побирати науки рано, бо для них нема місця, тільно по полудни. На жалоби Русинів відповів президент Львова, щоби Русини посилали своїх дїтий до польских шкіл! Так само віднесло ся до тої справи і намісництво. Але для польских хочби найменших скількостий дїтий все і скрізь є школи.

На 84 інспекторів є тільки 7 руских. Учительскої семінариї не маємо нїякої, з року на рік засновує ся на рускій землї нові середні школи польскі. Маємо і ми свою Вжесню в Галичинї, в селї Соколівцї. А на инших полях? Не позволено утворити у Львові руской щадницї. (Пос. Скварко: Боїте ся конкуренциї чесноти! І ви хочете автономії, насамперед мусить бути автономія для народів, а тодї можна буде говорити про автономію краю. Рускі наукові інституциї узглянено в сьмішно малій мірі. Всего 12.400 корон припадає на рускі цїли в рубрицї „наука і просьвіта“ на суму 196.000 корон.

Дальше обговорював бесїдник справу рільничих шкіл і зазначив, що польскі рільничі школи в східній Галичинї не тільки не причинили ся до розвитку рільництва, але ще ширять польщенє. В рубрицї „піднесенє рільництва“ нема й слїду про рускі тов-а рільничі а ледви на кінци помістив референт зазив до кр. видїлу, щоби провірив петицию товариства „Сїльский Господар“,

Всї дотациї повинні бути роздїлювані на основі ключа господарско-народного. При нагодї роздїлу рільничих підмог з нагоди торгових договорів Русини порозуміли ся в сїй справі з польским колом та з правительством і думали, що то буде початком порозуміня в краю — тепер має про се рішати сойм. Се неблагородно і рішучо противить ся § 1. закона про попиранє годівлї худоби. В краю випираєте ся порозуміня з Русинами і баламутите публичну опінїю, кидаючи кість незгоди між оба народи. В справі урухомленя парляменту польскі полїтики переговорювали зі всїми народами з виїмком Русинів. Руский народ мав заплатити за польску вислугу правительству. В осени дали ми нагоду до переговорів з нами, але ви се відкинули.

Хочете ввести Промисловий Банк, але без Русинів. Коли се має бути польский банк, то

робкевич став архіпресвитером, ставрофором, але смерть сина Володимира була для него таким ударом, що він довго не міг опамятати ся.

В остатних роках свого житя він порядкував свою лїтературну та музикальну спадщину (що до лїтературної треба сказати, що не знав, як до того брати ся) та видав 1901. збірку поезий „Над Прутом“.

В р. 1902 І. В. почав хорувати, ослїп на одно око і через те пішов у пенсию, діставши цїсарску відзнаку. Здоровлє єго вже не поправило ся і він помер 19. вересня 1903 р., проживши 67 років і нецїлих пять місяцїв. Поховали єго на цминтарі в Чернівцях.

Із. Воробкевича треба би оцїнювати як письменника і музика. Лишаючи єго музик. твори заводовим людям до оцїнки, скажемо кілька слів тільно про єго лїтературну діяльність. Се був незвичайно плодовитий письменник; самих поезий він написав більш тисячи, між тим з кільканайцять довших поем. Але за мале знанє мови, (в перших початках), скора вдача єго, брак людий в найблизшім окруженю, що звертали б увагу єго на похибки, і взагалї житєві обставини, не давали єму спромоги, обрабляти особливо поезиї старанно. Через те богато з них і не годить ся до печати і я подав з них у І. томі тільно вибрані на основі рукописий. Вірні спостереженя народного горя і щастя, велика любов до нашої бувальщини і до тїснїйшої вітчини, Буковини, бажанє красшої долї народа та десь колись і субєктивна лїрика або гумористична пісня — отсе зміст єго поезий, з котрих короткі (з них богато відомих через музику самогож Воробкевича) виходили все красше віж довші поеми, н. пр. цїлий ряд „дум“ з козацкої історії. У них він на лад Шевченка і Кулїша оспівував бувальщину, мало маючи жерел до того; а брав ся й за такі теми як Нерон, Клеопатра, Цар Іван Грозний, що вже зовсїм були єму не під силу.

На час побуту Із. В-а в Давиденах і Рускій Молдавицї припадуть і перші оповіданя єго: Муштрований кінь, Турецкі бранцї, Амврозій Остапкевич, Месть Чорногорця і Циганка. Як у поезиях так і в сих оповіданях видко обзнакомленє В-а з народними піснями і з творами Квітки, Шевченка, Падури, Кулїша, Марка Вовчка, А. Могильницкого, Мих. Чайковского, Мордовця, Костомарова, Гоголя, Стороженка, Номиса — і галицких видавництв. Під впливом лєктури він дуже скоро навчив ся мови та способу житя, хоч так слїпо не наслїдував нїкого, як Федьковича і Шевченка. — Пізнїйше (в роках 1879—1898) написав ще Із. В. з кільканайцять більших і менших оповідань, гідних уваги ще й тепер, бо се вірно схоплені образки, переважно з нашого житя. Р. 1896—7 написав більшу повість п. з. Іван Мазепа і Василь Кочубей, але она за слабо оброблена, щоб її печатати; талант В-а уже хилив ся до упадку.

З праць І. В-а для театру гідні уваги передовсїм єго твори з народного житя:

Гнат Приблуда (1875), Вбога Марта (1878), Новий двірник (1883) і Блудний син (1885). За прикладом нїмецких авторів, Анценґрубера, Макса Ґрубе, Ґанґгофера й и. Із. В. перший у Галичинї й Буковинї вивів народнє житє на сцену — і в тім єго велика заслуга. Сими творами він і висше станув, як Федькович. Крім них написав він ще й три історичні драми: Василько Ростиславич (1882), Петро К. Сагайдачний (1884), Кочубей і Мазепа (1891) — доси нїкому не знані. Великою популярностию славили ся оперетки і комедиї І. В-а з єгож музикою: Каспар Румпельмаєр (1874). Золотий мопс (1879), Панї молода з Босни (1880), Пан Мандатор, Янош Іштенгазі (обі з 1882) — а в рукописях лишила ся ще „чародїя“: Демон-горівка, комедия „Пан Венцлїчек“ (обі з 1884) і „Комедия без автора“ (1888). Що красше із сих праць буде печатане у III томі.

Псевдонїми Із. В-а були такі: звичайно Данило Млака, окрім того: Демко Маковійчик, Морозенко, Семен Хрін і С. Волох.

Про діяльність І. В-а як музика треба хочте сказати, що він, крім учебників співу, і співаників та опереток, уложив за житя свого коло 40 литургій (8 з них печатано), богато псалмів і кількасот сьвітских пісень, між ними 12 до слів Шевченка, котрі й видано. Ся половина єго діяльности жде ще на свого історика і критика; тут лише треба сказати, що в 70-их та 80-их роках XIX ст. був Із. В. трохи чи не найбільше знаним і поважаним композитором у Галичинї і Буковинї. Єго піснї всюди співали в церквах і школах, і в театрі і на концертах і дома. Взагалї був се чоловік, котрий заслужив собі на те гіркою працею, щоб ми єго памятали.

Осип Маковей.

робіть єго, але коли краєвий, то руский нарід повинен бути заступлений в нім. Висуваєте, яко арґумент, що не маємо ще промислу, алеж ми без вашої помочи сотворили такі інституциї, як „Народна торговля“, молочарскі спілки і т. п. Коли в 1908 р. ухвалювано lex Sala, то говорено, що се є тілько ствердженєм дійсного стану річий, а нині при розділі рільничих підмог покликуєте ся вже на той закон, говорячи про краєву автономію. Ми також не ворогами автономії, але передтим повинно слїдувати повне розмеженє народне.

Відтак перейшов бесїдник до другого чинника — до краєвої адмінїстрациї. Причиною теперішного важкого положеня руского народа єсть брак справедливости і права. По смерти ґр. Потоцкого прийшов нам. Бобжиньский, вже без необмеженої повновласти, сам признав потребу реформи, але вже другий рік минає без зміни на лїпше. Сотворено тілько інституцию з окружних інспекторів для староств, але се зовсїм не причинило ся до поправи лиха. Відносини в громадскій адмінїстрациї страшні. По громадах урядують або нелеґальні ради громадскі або правительственні комісарі. Бесїдник наводить відому справу о. Мартиновича, котрого за гимн »Ще не вмерла Україна!« покарано єго гривною 100 кор. Справу сю „полагоджено“ відтак в той спосіб, що намісництво обнизило єї до 40 К Колиж справу піднесено в соймі, намісник в дорозї ласки поручив кару відписати. Бесїдник заявляє однак, що тут не йде о ласку, бо о. Мартинович не провинив ся; а до того за нарушенє закона про товариства мають карати не адмінїстрацийні власти але суд!

Дальше обговорував бесїдник примусове спроваджуванє сезонових робітників і наводив приміри грубої самоволї галицких адмінїстрацийних урядників. Рада громадска с. Маковиск вислала до староства в Ярославі двох відпоручників за понагленєм будови школи. Оба они ждали в бюрі надкомісаря Романовского, але він зараз при входї витрутив за двері за те, що они без него війшли до бюра. Дельґата, що протестував проти такого, покарано за неприличне поведенє, а коли один з делеґатів пізвав Романовского до суду за обиду чести, то суд увільнив єго, і селянин ще заплатив кошти процесу. О після Романовский запізвав селянина за безосновне посуджуванє о обиду чести і селянина в трете покарано. Бесїдник наводить відповідь зборівского староства дану тов-у „Днїстер“, котре просило о руске поквітованє відобраної квоти. Старостово відповіло в своїм поквітованю, що на будуче не будуть уміщувані тякі фонди в тім товаристві, тож відпадає потреба руской переписки.

Русини тому домагають ся виключеня політики з адмінїстрациї, безсторонного обходженя з Русинами, руских урядників, установленя Русина віцепрезидентом намісництва, реформи адмінїстрацийного поступованя на основі явній, устній і прямій, реформи полїтичного поступованя, приватно-правної одвічальности адмінїстрацийних урядників за безправні вчинки і віддїленя шкільних та скарбових від адмінїстрацийних справ.

Русини знають добре, що нїчого їм надїяти ся по теперішнім курияльнім соймі, бо тут нїчого не дістануть. Хочемо спокою й щастя нашого народу, а коли сего спокою доси нема, то борбою пошукаємо наших прав. Голосувати будемо проти буджету. (Оплески на лавах україньских і москвофільских послів. Бесїдникови ґратулюють; між ними і пос. др. Дудикевич).

Відтак промовляв посол Старовєйский.

По єго промові краєвий маршалок відрочив засїданє до 8-ої год. веч.

Звіт з вечірного засїданя і з нинїшного дамо в суботу.

Запросини до передплати.

Замість шумних оповісток, які звичайно заміщають часописи з початком року, щоби заохотити широку публику до передплати, ми запрошуємо скромно наших передплатників і сторонників до дальшого витреваня при нашім стягу та до шириня нашої часописи в близьких собі кругах.

А робимо се тим сьміливійше, що можемо вказати на закінчений період тринайцятилїтної витревалої і небезуспішної працї на поли нашої народної полїтики, лїтератури і громадяньского житя.

За той час не було якої квестиї в нашій народній боротьбі, якої би „Руслан“ не обговорив зі становиска рациональности і успішности для народа і церкви, не було справи у наших економічних та орґанїзацийних змаганях, якоїб „Руслан“ не підпер словом і дїлом, не було майже молодого письменника, який би не найшов був в „Руслані“ гостинного місця і не було покривдженого, який не найшов в „Руслані“ оборони по правдї і справедливости. „Руслан“ став потребою нашої суспільности і без него наше громадяньске, публичне житє майже не дасть ся подумати.

Особливо наше духовеньство повинно не тілько плятонїчним признанєм, але реальною підмогою пособити нашому видавництву, щоби оно розширило ся так, як на се заслугує. Ся підмога містить ся не тілько в самім пренумерованю але і в сьмілім, сьвідомім ширеню часописи та запомаганю єї дописями.

Тодї і квестия розширеня рамів часописи стане актуальною і зміст єї богатший на славу самих дописувателїв, на користь громадяньского житя, на добро нашої народної слави!

Ми з нашої сторони постарали ся о збільшенє числа наших дописувателїв на провінциї та запевнили собі співучасть визначних сучасних письменників у наших фейлєтонах. Крім більшої скількости поменших оповідань та новель ориґінального письменництва і лїпших перекладів, будемо друкувати твори пера Осипа Маковея, Богдана Лепкого, Уляни Кравченко, Яросл. Гординьского Богдана Варвіньского, о. Григория Селяньского, Володимира Вишеньского, Йосифа Гродского, Івана Коссака, Теодора Біленького, Івана Остапа і др.

В сїм річнику почнемо печатати С п о м и н и з ж и т я О л. Б а р в і н ь с к о г о, котрі обнимають другу половину XIX столїтя і перші роки перішнього, основані на богатих документальних материялах і неперечно причинять ся до поясненя неодного мало розясненого і розслїдженого питаня та подадуть не одну може й зовсїм невідому подробицю з нашого национально-полїтичного і культурного житя.

Всїх наших довжників просимо о ласкавє вирівнанє залеглостий. Услівя передплати ті самі, що в минулім роцї.

Редакция „Руслана“.

Новинки.

— **Калєндар**. В п я т н и ц ю: руско кат: *Новий Рік. Св. Василия В.*; римо кат: Фелїкса. — В с у б о т у: руско-кат.: Сильвестра папи; римо-кат.: Мавра еп.

— **З Новим роком** желаємо всїм нашим Впов. читачам, дописувателям, приклонникам і всему україньско-рускому народови щастя, здоровля і многих лїт!

— **Руханка в школах**. Мінїстерство просьвіти скликало до Відня анкету в справі фізичного вихованя шкільної молодїжи. В нарадах анкети, яка розпочала ся в понедїлок, бере участь поверх 70 осіб зпоміж учителїв, лїкарів, руховиків і ин. З Русинів бере участь проф. І в а н Б о б е р с к и й зі Львова (а не Боярский, як инші часописи подали). З Поляків є: проф. Ґодлєвский з Кракова, др. Пясецкий зі Львова і др. Моймір з Коломиї. Наради анкети отворив б. мінїстер просьвіти др. Ґавч, висказуючи подяку мінїстрови просьвіти за те, що дає можність інтересуючим ся тою справою кругам висказати свої погляди що до фізичного вихованя в школах Дальше бесїдник зазначив, що єсли ухвали анкети мають маги якусь вартість, то треба в програмі науки в школах зробити місце для фізичних вправ молодїжи і виобразувати відповідні сили учительскі, а також установити шкільних лїкарів. Потім промовляв доцент др. Бум. Він виступив проти німецкої системи руханки, яка мучить тїло більше чим шкільна наука. За те відповіднїйшою є для шкіл шведска руханка, ріжні спорти і забави на вільнім воздусї а також спів, який причиняє ся до відповідного віддиху. Шкідливою за те є їзда на колесї, длятого треба єї відраджувати молодїжи. Панї Штремберґ-Ґросман, Шведка, поручала горячо примененє в дївочих школах шведскої руханки Учителї мали би образувати ся в центральнім Інститутї в Штокгольмі, або в якім иншім рівнорядним заведеню. — Дальші наради анкети переповімо.

— **О заложенє рускої ґімназиї в Самборі** внесли петицию до сойму громади: Морозовичі, Торгановичі, Лукавиця і Лопушна. самбірского повіта.

— **Рівна мірка**? Галицкий сойм призначує що року 10.000 К на пожарну орґанїзацию в краю і складає ті гроші на руки Kr. Związk-y ochotn straży pożarnych у Львові. Очевидно ті гроші йдуть на орґанїзацию польских сторожий пожарних, яких в Галичинї є всього 400, а з того ще 131 при Kółkach rolniczych. Руских сторожий пожарних є в Галичинї поверх 460 під патронатом руского „Сокола“ а около 500 самостійних „Січий“. Львівский „Сокіл“ що року вносить петицию до сойму о запомогу на пожарну орґанїзацию і що року стрічає ся з відмовою. На останну єго просьбу — як дізнаємо ся — краєвий видїл відповів коротко, що на ту цїль сойм не призначив фондів, тому петицию звертає ся. Розумієсь, що Związek своїх 10.000 К дістане. Рускі посли повинні раз в тій справі забрати голос в соймі.

— **З Городенщини** пишуть нам: Трильовщина в городеньскім повітї доживає сумного кінця. Радикалїзм, який ту був загнїздив ся завдяки шумним обіцянкам радикальних аґітаторів для селян, переживає ся. Селяни побачили, що всї обіцянки радикалів, се грушки на вербі. Зачав ся отже рух відворотний а духовеньство заняло ся живо орґанїзацию сїл і уздоровленєм сумних відносин. В повітї почало ся закладанє пожарних „Соколів“ на руїнах упавших радикальних „Січий“. О скілько знаю, є вже у нас „Соколи“, крім ґімнастичного в Городенцї, також в Якубівцї і в Незвисках, а тепер прибув ще один в Тишківцях. Отворенє нового сокільского гнїзда в Тишківцях відбуло ся величаво дня 2. сїчня в присутности відпоручника окружної філїї »Сокола« з Городенки. Прибув також проф. Дорожиньский яко відпоручник »Сільского Господаря«. Збори отворив місцевий парох о. Зенон Шухевич, а нарадам проводив о. Кобриньский з Раківця. По промовах вписало ся около 100 членів, а се 60 мужчин, 30 дївчат і 6 жінок. Головою »Сокола« вибрано о. З. Шухевича, а начальником стягу п. Мих. Ґафтуняка. На той день прибуло до Тишковець сила народа з сусїдних сїл: Чернятина, Вікна, Чортівця і Рашкова. На зборах було загалом поверх 800 людий. Збори закінчено відспіванєм патриотичних пісень, а вечером аматори відограли драму Л. Лопатиньского „Ілько Пащак“. Чистий дохід в квотї 40 К призначено на тов-о „Сокіл“. Сей гарний початок сокільского руху в Городенщинї буде певно заохотою для инших сїл до закладаня у себе пожарних товариств на статутах львівского »Сокола«.

Ваш.

— **Руска обструкция в соймі**. Краківский Głos Narodu дістав зі Львова таку телєґраму: Вчера (второк) візвав до себе намісник др. Бобжиньский пос. Гальбана і предложив єму посередництво з Русинами, обіцюючи їм ряд нових руских ґімназий. Пос. Гальбан звернув ся в тій справі до пос. Ґломбіньского, котрий спротивив ся предлозї намісника. Супроти сего руска обструкция триває дальше вповнї і нема надії єї спинити.

— **Про бурю і снїги** в Зєдинених Державах півн. Америки, про що донесли коротко телєґрами, пише в останнім числї амер. „Свобода“: В ночи перед лат. Різдвом навістив страшний блїцард всї східні стейти та поробив страшні спустошеня. Материяльна шкода виносить кілька мілїонів долярів а число жертв на суши 25 людий. З того згинуло в часї хуртовини 14 людий в самім містї Ню Йорк або єго найблизшій околицї, а 5 осіб замерзло в Філядельфії. В деяких дїльницях міста Ню Йорк цїлу суботу усяка комунїкация була спинена та всї зелїзничі поїзди прибули з дуже значним спізненєм. Один зелїзничий поїзд навіть застряг в снїгу і протягом 12 годин усї подорожні були зовсїм відтяті від сьвіта. Найбільше є загальне занепокоєнє пре долю численних рибацких вітрильних кораблїв. До тепер знають, що один затонув з них враз з цїлою залогою. Нюйорскі часописи в цїлім краю доручено з дводневним спізненєм, позаяк нї одна лїнїя зелїзнича не була вільна від снїжних засипів. Найскорше очищено шлях пенсильванїйскої лїнії, який дня 27-го грудня віддано опять до ужитку. Шкоди в портах і доках на побережу морскім виносять около 5 мілїонів. Була се найстрашнїйша буря від 1888-го року.

— **Шпиталь запав ся**. В Раблю в Каринтиї запав ся в розколину землї шпиталь, а в нім згинуло 7 людий. Катастрофа наступила з причини вибуху міни в близкій копальни. На місци шпиталю утворило ся озеро.

— **Прецес проти Янїни Боровскої** родом з Бережан, обжалованої о застрілєнє адвок. д-ра Володимира Левицкого в Кракові в ночи на 5 го червня м. р., розпочав ся вчера перед краківскою лавою присяжних судиїв.

— **Дрібні вісти**. Приватна польска ґімназия в Кутах дістала на сей рік право прилюдности. —

Маланчин вечер відбуде ся нині у Львові в салях „Рускої Бесіди“ і в „Соколї“.

— **Переписка Редакциї**. *Вп. О. Сел.* Спасибі; буде поміщено в найблизших числах. Попередних чисел з фейлєтонами вишлемо Вам небавом тілько, кілько остане з запасових примірників по зложеню кількох повних річників. Просимо й на дальше о ласкаву поміч.

Доповненя до статий про Мазепу.

Подав

Др. Богдан Барвіньский.

—

(Конець).

III.

Уваги до инших портретів Мазепи.

Справа автентичности портретів Мазепи є до сеї пори отвертим питанєм, тим більше, що материял до него ще не зовсім використаний. Крім знаних портретів є досить звісток про ріжні портрети Мазепи, але ті портрети не лише не видані, ба що більше ті, котрі подавали про них звістки, не все старали ся бодай згадати, до якого зі знаних типів підходить сей або той портрет.

Н. пр. маємо звістку, доси несправджену, що „старинный, вѣроятно, современный, портретъ Мазепы находится на Аѳонѣ въ одномъ изъ тамошнихъ монастирей“. (Кіевская Старина 1883, т. 6. юль, ст. 596. „О портретахъ Мазепы“). В Одессї, в музею „Общества исторіи и древностей“ є якийсь „современный“ портрет Мазепи, на жаль Ровіньский не подає, якого типу (II, ст. 296). В Румянцевскім музею в Москві є „собраніе 302 портретовъ русскихъ дѣятелей, рисованныхъ карандашемъ съ соусомъ“, копіовані в части ріжними артистами з ріжних ориґінальних портретів, з ґравюр і лїтоґрафій. Цїла збірка зладжена заходом директора музея В. А. Дашкова, який видав в 1882 р. „путеводитель“. Серед портретів під ч. 47. находить ся також Мазепа. І про сей портрет не подає Ровіньский, якого він типу (I, ст. 229). Те саме треба сказати і про портрет Мазепи, що находив ся під ч. 48. на московскій виставі портретів, устроєній 1868 р. товариством „любителей художествъ“ заходом секретаря товариства С. Панїна.

Згадаю, що й після Ровіньского Норблїнівский Мазепа має 70 лїт (I, ст. 1025, ч. 13.) а не 78, як у Уманця. Ровіньский репродукував сего Мазепу в своїх „Матеріялахъ до Русской Иконографіи“ ч. 222. Згадує Ровіньский (II, ст. 162) про портрет Мазепи на ґравюрі Бойля в видавництві „Русская портретная галерея“ (С.-Петерб. 1885—7) А. С. Суворіна (Мазепа в вип. XIV, 1887). Не маючи можности побачити сего видавництва, не можу нїчого близшого сказати про сю ґравюру, бо й Ровіньский її не описує.

Можу подати одначе і деякі вісти до питаня про ґравюру Ґаляховского з 1708 р., описану докладно Ровіньским (II, ст. 165—6). Ровіньский їздив сам до Варшави (ся ґравюра зберегає ся в Бібліотеці ґр. Красіньских), щоби зробити з неї фотоґрафічну знимку, але, як каже, „фотографировать гравюру, отпечатанную на темно-желтомъ атласѣ, оказалось невозможнымъ“. „Фотографію“ сеї ґравюри даровану поміщицею з Лубнів, Скаржиньскою описав *А. Г.* в замітці „Памятка по Мазепі“ (Дїло 1909. ч. 151). Чи супроти слів Ровіньского про неможливість зробленя фотоґрафічної знимки з сеї ґравюри слова д. А. Г. про „фотоґрафію“ вірні, не знаю. Лазаревский згадав, що бачив „карандашную копію этой ґравюры у Є. Н. Скаржинской“.(Кіев. Стар. 1899. т. 64. маркъ, ст. 455). Отже копія роблена була оловцем, хиба, що може доперва з сеї копії зроблено фотоґрафічну знимку. Я мав нагоду розмовляти з кустосом біблїотеки ґр. Красіньских у Варшаві, д-ром Кентржиньским і сей заявив менї, що ґравюри Ґаляховского не удало ся доси відфотоґрафувати, але ті проби відбували ся дуже давно і є надія, що з огляду на так великий поступ у фотоґрафічній штуцї удасть ся зробити знимку з сеї цїнної ґравюри. В тій справі я вже пороблю заходи.

Дуже важну поправку до погляду Ровіньского про оден портрет Мазепи в бібліотецї Красіньских можу подати на основі інформациї уділеної менї ласкаво аманyентом львівскої унїверситетскої Бібліотеки, д-ром Зиґмунтом Батовским. Складаю єму тут за се прилюдну подяку. В своїм словари пише Ровіньский (II ст. 467—8), що в Бібліотецї Красіньских є поясний портрет Мазепи, мальований Норблїном, або бодай з сего портрету зроблена ґравюра Норблїна. Отже др. Батовский так пише про сей портрет: „Znajdujący się w Biblotece Ordynacyi Krasińskish portret Mazepy (mal. na pł.. w.: 79×66½ cm.), (Inw. obr. Nr. 22. 2. S.), który Rowińskiemu wydawał się pierwowzorem akwaforty Norblina, nie jest niczem innem, tylko powiększoną i pokolorowaną kopią z Norblinowskiej ryciny, malowaną przez miernego malarza Jana Moraczyńskiego około roku 1850 lub nieco wcześniej“. Отже сей портрет не має для питаня автентичности портретів Мазепи нїякої вартости.

На конець згадаю, що збірцї, присьвяченій Шереметєву, крім ґравюри Тарасевича, з 1696, що має зображати Мазепу (Лазаревский твердить, що се Шереметєв, не Мазепа), є ще друга ґравюра, зображаюча вїзд Петра В., а за ним „скачетъ“ Мазепа, а за ним Шереметєв (Ровіньский I., ст. 1022—3, ч. 1). В примітцї на ст. 1023 дає Ров. докази, що се Маз. а не Шер.). Ґравюра Міґури з 1706. р.. (не Віґури, як подає Лазаревский), подібна до ґравюри Тарасевича. Описує її Ровіньский в словари (I., ст. 1023—4, ч. 2.), а репродукцию єї дав в „Матеріалахъ до Руской Иконографіи“ ч. 33. Ся ґравюра є в музею Тарновского в Чернигові (гл. Каталогъ ст. 7—9, ч. 723). Ровіньский згадує ще, що в „Кіевской Лаврской типографіи сохранилось до 70 мѣдныхъ досокъ, рѣзанныхъ въ XVII. а XVIII. вѣкахъ“. (II. ст. 314.) З поміж них портрет Мазепи репродукований в єго „Матеріалахъ“ в I. зошитї.

Бантиш-Каменьский мав якийсь портрет Мазепи, дарований єму Шафоньским (III., 3. вид., ст. 98.). З него подав він в своїй історії лише герб Мазепи.

Варто би репродукувати також Мазепу, зображеного наківши Дмитрашка Райчі з 1678. р., що находить ся в Музею кн. Чарториских в Кракові (Sokołowski: „Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie“. Kwart. hist. 1892., ст. 237). При нагоді вказую на статю Стороженка: Родіонъ Григорьевичъ Дмитрашко, полковникъ переяславскій (Кіев. Став. 1893. т. 41 мартъ, ст. 1—28), з якої можна довідати ся про єго відносини до Мазепи.

Телеґрами

з дня 13. січня.

Відень. Wiener Allg. Ztg. доносить, що з Токіо надійшла вість про велике обуренє межи Японцями з причини наміру зневтралїзованя манджурскої зелїзницї, чого домагають ся Зєдинені Держави. Виконанє сего наміру Японцї приняли би яко визов до війни.

Льос Анґельос. Воздухоплавець Павльган підніс ся на моноплянї до 4.600 стіп висоти і осягнув новий рекорд.

Видає і відповідає за редакцию **Семен Ґорук**.

З друкарнї В. А. Шийковского.